

Fackets starka **KVINNOR**

© FACKFÖRBUNDET ST 2016

TEXT Sofia Hallonsten FOTO Per Englund GRAFISK FORM André Falk
OMSLAG Munken Lynx rough 300g INLAGA Munken Lynx rough 120g
TRYCKERI Göteborgstryckeriet UPPLAGA 1500 exemplar

Skriften har publicerats med stöd från SIDA och UNION TO UNION.
SIDA och UNION TO UNION svarar inte för innehållet.

شركات الأحياء

محاضر جنس
"المجس"
"الاتحاد القلا"

Fackets starka
KVINNOR

– en skrift om Tunisien, kvinnokamp och STs fackliga samarbete i
Mellanöstern–Nordafrika

INNEHÅLL

DAGS ATT TA PLATS

20–21. Kompetenta kvinnor utmanar mäktiga män

22–23. Intensiva år av utveckling – en demokrati under uppbyggnad

24–29. »Vi är en stark kvinnorörelse«

32–33. »Det är helt avgörande att kvinnor får mer makt«

LIVET I TUNIS

34–35. Otryggt på Tunis gator

36–39. »Vi måste vara stolta över att vara kvinnor«

40–43. Öppenheten är långt borta, men friheten är runt hörnet

FACKETS ARBETE

44–49. »Villkoren är dåliga – men facket hjälper oss«

52–53. Männens måste med

FAKTA

ST VILL STÖTTA KVINNOKAMPEN

- **FACKFÖRBUNDET ST STÖTTAR** ett nätverk av kvinnliga fackledare i Mellanöstern och Nordafrika.
- **PROJEKTET BÖRJADE 2013** och sträcker sig över flera år. Det genomförs i samarbete med det globala facket för offentliga tjänster, PSI och med stöd från SIDA och UNION TO UNION.
- **FÖRUTOM TUNISIEN** ingår Algeriet, Egypten, Irak, Jemen, Jordanien, Libanon, Marocko och Palestina i nätverket.
- **ST HAREN** tradition av att jobba för kvinnors rättigheter internationellt, och projektets syfte är att stärka kvinnor i fackföreningsrörelsen i en region där motståndet mot jämställdhet bitvis är mycket starkt.
- **ST OCH PSI** arrangerar ett antal regionala konferenser där kvinnorna i nätverket har möjlighet att träffas och utbyta erfarenheter med varandra.
- **MÅLET MED PROJEKTET** är att nätverket ska formulera ett antal krav kring jämställdhet och kvinnors rättigheter som sedan lyfts upp i de respektive nationella förbunden.
- **TUNISIEN FUNGERAR** som nyckelland och stöttar de andra länderna i regionen.

KOMPETENTA KVINNOR UTMANAR MÄKTIGA MÄN

Utvecklingen går rasande snabbt, men det är inte alla som får följa med på tåget. Tunisien är kanske det bästa arabiska landet att vara kvinna i, ändå är mansdominansen ännu kompakt i de ledande skikten. ST stöttar kvinnliga fackledare i hela regionen för att hjälpa till att skapa en mer jämställd och demokratisk framtid.

I HÖSTAS FICK Tunisiens största fackförbund UGTT (Union Générale Tunisienne du Travail) Nobels fredspris tillsammans med landets ledande människorättsorganisation, advokatsamfund och arbetsgivarorganisation. De fyra kallas kvartetten och har spelat huvudrollen i den nationella dialog som fördes efter revolutionen i landet 2011 och det efterföljande politiska tumultet. Organisationerna prisas för att ha rott den snåriga processen i land och lett Tunisien in på en ny, demokratisk väg.

Samtidigt möter landet många svårigheter. Facket var under processens gång drivande på en viktig punkt – kvinnans ställning. Men kvinnokampen har pågått under många decennier i landet och det facket lyckades göra var inte att förbättra situationen för landets kvinnor, utan bara att stävja den tillbakagång för kvinnors rättigheter som det nya, islamistiska styret stod för efter revolutionen. Tillbaka på ruta ett.

Föregångsland

Tunisien är det land i regionen som har kommit mest helskinnat ur den arabiska våren, och är utifrån ett jämställdhetsperspektiv det bästa landet att vara kvinna i. Det är ett föregångsland när det kommer till både politiska och sociala processer, och facket har haft en stark position under lång tid.

Fortfarande är det ändå männen som har makten – även i facket. Men det finns gott om både kvinnor och män som vill förändra det, och fackförbundet ST vill hjälpa till i den utvecklingen. När ST bestämde sig för att försöka hjälpa till att stärka fackligt anslutna kvinnor i Mellanöstern och Nordafrika var Tunisien en given samarbetspartner, och landets ledande fack har blivit den drivande deltagaren i projektet som innefattar nio länder i regionen.

INTENSIVA ÅR AV UTVECKLING – EN DEMOKRATI UNDER UPPBYGGNAD

Kanske minns du att det var här det började. När en tunisisk frukthandlare tände eld på sig själv i december 2010 för att polisen hade konfiskerat hans fruktvagn var det startskottet för det som kom att kallas den arabiska våren.

REVOLUTIONEN I TUNISIEN pågick främst under några intensiva dagar i januari 2011. Ryktet spred sig om vad som hade hänt frukthandlaren *Mohammed Bouazizi* i staden Sidi Bouzid i centrala Tunisien, och det började poppa upp demonstrationer runtom i landet. Missnöjet var stort med den hårdföra regim som leddes av diktatorn Zine El Abidine Ben Ali och händelserna i Sidi Bouzid blev en symbol för förtrycket. Demonstrationerna spred sig till Tunis, och när de började uppmärksammas på internationell tv blev trycket ännu större. Tiotusentals människor samlades på gatorna och till slut kom beskedet den 14 januari – Ben Ali hade lämnat landet.

Demokratiska val

Men den segerrusa stämningen klingade av ganska snabbt och tiden som följde blev turbulent, med tillfälliga regeringar som avlöste

varandra och mycket våldsamheter. I oktober 2011 hölls landets första fria, demokratiska val någonsin. Valet blev fredligt och islamistpartiet Ennahda (betyder ungefär »återkomst«) vann överlägset makten. Efter valet började arbetet med att skriva en grundlag för ett demokratiskt Tunisien, en process som alltså anses ha lyckats så väl att parterna fick Nobels fredspris.

Makteliten kvar

Tidigt 2014 antogs den nya författningen, och senare under året hölls nya val. Det nya sekulära partiet Nidaa Tounes (som översatt betyder ungefär »uppmaning till Tunisien«) blev störst i parlamentet och dess ledare Béji Caïd Essebsi vann presidentvalet. Essebsi är en veteran inom tunisisk politik och många menar att hans seger innebar att landets gamla maktelit är tillbaka i toppen. I början av 2016 förlorade Nidaa Tounes majoriteten i parlamentet till Ennahda när 22 par-

lamentariker valde att lämna partiet och skapa ett eget block.

Lyckat exempel?

I ett världsperspektiv hamnade Tunisiens utveckling under och efter den arabiska våren i skymundan bakom konflikterna Egypten, Libyen och senare Syrien, men numera lyfts landet av många fram som det enda land som tog sig igenom revolutionstiden med lyckat resultat. Hur bra det egentligen blev i Tunisien får nog sägas bero på vem man frågar – även om statsskicket har gått från diktatur till demokrati och människor har större frihet i dag än för fem år sedan är det mycket som har blivit sämre i landet, och oroligheterna fortsätter.

»VI ÄR EN STARK KVINNORÖRELSE«

Ett halvt sekels kvinnokamp kan inte reduceras till frågan om att bära slöja, och att behöva stänga pannan blodig för att slippa en sexistisk formulering i en modern konstitution är en tillbakagång. Men de fackliga ledarna *Samira Hizaoui* och *Habiba Sellini* tar striden, och nöjer sig inte med något mindre än en jämställd framtid.

DET ÄR GANSKA uppenbart att de här kvinnorna inte tar någon skit. De är inte villiga att kompromissa med sina eller någon annan tunisisk kvinnas rättigheter, och det är med tydlighet och emfas som de beskriver vad som behöver göras. De är nöjda med att de har lyckats stävja tillbakagången av kvinnors rättigheter som skedde i samband med revolutionen. För en tillbakagång var det, ingen tvekan om saken.

– Att få ordning på konstitutionen var ingen vinst utan en återupphämtning, det var att återigen behöva kämpa för de grundläggande rättigheter som har varit på agendan sedan 1960-talet i Tunisien. Vi har en stark kvinnorörelse med en stark historia, säger Samira Hizaoui.

Hon är förskolechef till vardags, men lägger mycket tid på arbetet med fackets kvinnokommitté och dess subkommittéer runt om i landet. De jobbar med alla frågor som rör kvinnor på arbetsplatser, som att ta in anmälningar om

sexuella trakasserier eller om kvinnor som blir diskriminerade på olika sätt, inte blir befordrade till exempel. Att samarbeta med kvinnliga fackledare i andra länder ser de som värdefullt, och med STs stöd har de nu dragit igång en stor studie av situationen för fackligt anslutna kvinnor i regionen för att se var hjälpen behövs mest.

Viktig roll i revolutionen

Fackets kvinnosektion spelade en stor roll under revolutionen. Många manifestationer utgick från UGTT och då var de med och organiserade dem under en koalition som hette ungefär »Fria kvinnor i Tunisien«.

Efter att ha varit så delaktiga blev det ett hårt slag att ta del av det första utkastet till ny konstitution – där kvinnan beskrevs som ett komplement till mannen. Den 13 augusti 2011, på Tuniens nationella kvinnodag, samlades mellan 10 000 och 15 000 människor och genomförde

MANSOUR CHERNI

en stor manifestation mot formuleringen. Kvinnliga och manliga aktivister tågade tillsammans, berättar Habiba.

– Vi förnekar inte att vi fick stort stöd av tunisiska män då. Många fler än vi trodde deltog och manifestationen satte press på de som skrev grundlagen. Resultatet blev att ordalydelsen ändrades till att män och kvinnor är jämlika.

Offrat mycket

Men även om ord på papper kan vara viktiga räcker de inte alltid långt i verkliga livet. Att inbilla sig att dessa kvinnor inte har offrat något för att sitta här och förespråka sin grundlagsstiftade rätt till jämställdhet är naivt, visar det sig. Samira Hizaoui valde att aldrig gifta sig.

– Jag har alltid jobbat och ville inte offra det. Och ju mer självständig och stark jag blir, desto mindre vill jag gifta mig och ha en man som bestämmer över mig. Man måste inte vara ogift för att vara frigjord, men det är mycket lättare att få sin vilja igenom, säger Samira.

Habiba Sellini är gift och lever i ett jämställt förhållande, men utåt har hon alltid varit tvungen att förklara sitt val att resa mycket och vara borta från sin son.

– Vi har uppfostrat honom tillsammans och han har fått vara mycket med min mamma och alltid gått i privata skolor. Jag har fått kämpa hårt för att få till jämvikt med min man, men jag har en stark personlighet, säger Habiba.

SAMIRA HIZAOU I

FAKTA

TUNISIEN

BEFOLKNING: Ungefär 11 miljoner

HUVUDSTAD: Tunis (ca 740 000 invånare)

LÄGE: Ligger i Nordafrika, gränsar till Algeriet och Libyen och har en drygt 130 mil lång kust mot Medelhavet. Det är mindre än 15 mil från Tunisien till Sicilien i Italien.

SPRÅK: Arabiska och franska

RELIGION: Islam, men många tunisier är sekulära

STATSSKICK: Republik

» DET ÄR HELT AVGÖRANDE ATT KVINNOR FÅR MER MAKT «

Om man vill föra utvecklingen av mänskliga rättigheter framåt i utsatta länder är det kvinnor man måste satsa på, det är STs ordförande *Britta Lejon* övertygad om. Att ge stöd till kvinnliga fackledare i Mellanöstern och Nordafrika är ett sätt för ST att bidra med kunskap och verktyg.

NÄR BRITTA LEJON under en konferens i Tunis häromåret träffade de kvinnliga fackledare som ST stödjer blev hon djupt imponerad.

– De är otroligt fascinerade, vilken enorm styrka de har! Det är mycket svårare att vara fackkvinna där än här och de gör ett fantastiskt jobb, säger hon.

ST har en lång historia av fackligt uppbyggnadsarbete och har ofta fokuserat på kvinnor i sina internationella projekt, därför kändes det givet att vara med och jobba för kvinnors rättigheter i en av de regioner där villkoren är som sämst, berättar Britta Lejon.

– Vi är ju ett kvinnodominerat fack själva, 60 procent av våra medlemmar är kvinnor, och om man jobbar med mänskliga rättigheter är det ett givet fokus.

Dubbelt kors

Att vara fackligt aktiv är i många länder detsamma som att vara regimkritisk, och som fackligt

” I den här regionen är det ett dubbelt kors att vara kvinna och fackligt aktiv, och i den otroligt hotfulla och osäkra tid vi lever i med stora geopolitiska risker är den här typen av långsiktigt demokratiskt arbete otroligt viktigt.

ansluten kvinna i ett starkt patriarkalt samhälle tar man ofta stora risker, säger Britta Lejon.

– I den här regionen är det ett dubbelt kors att vara kvinna och fackligt aktiv, och i den otroligt hotfulla och osäkra tid vi lever i med stora geopolitiska risker är den här typen av långsiktigt demokratiskt arbete otroligt viktigt.

Även om det inte är jämförbart med västeuropeiska länder är Tunisien ett föregångsland i regionen både när det kommer till fackliga rättigheter och feminism. Kvinnorna i de tunisiska förbunden blir därför inte bara själva stöttade i det här projektet – de stöttar också sina kollegor i de länder där situationen är mer komplicerad.

– Vi har lärt oss av tidigare projekt att om vi stöttar enskilda individer för mycket försvinner de till högre positioner, och kunskapen med

dem. Därför satsar vi mycket på att ge ekonomiska förutsättningar att mötas i stället, och bidra med föreläsare och kunskap till gruppen.

Bättre representation

Att kvinnor tar mer plats i fackförbunden och i andra institutioner är nödvändigt för att få till en god samhällsutveckling i regionen, menar Britta Lejon.

– Det är helt avgörande att kvinnor får mer makt, och ett av de konkreta målen de har satt upp i projektet är att inom tre år ska man uppnå att det finns minst 30 procent kvinnor på alla nivåer i facket. Det är en osäker del av världen och vi vet inte hur det kommer att gå, men vi kommer att göra allt för att hjälpa dessa fackliga kvinnor till en fristående och kraftfull utveckling.

OTRYGGT PÅ TUNIS GATOR

Livet i Tunisens huvudstad har förändrats jättemycket de senast fem åren, samtidigt som det inte har hänt ett dugg. Revolutionen blev inte vad många hade hoppats på, och allvarliga samhällsproblem finns fortfarande kvar.

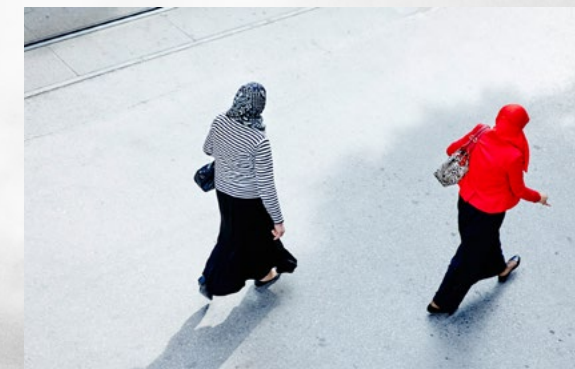
ATT RÖRA SIG på Tunis gator är en märklig, kontrastrik upplevelse. Å ena sidan finns de tjusiga alléerna och de pampiga byggnaderna som vittnar så tydligt om ett kolonialt arv, franska kaféer där det säljs crêpes och tunisiska specialiteter kantar huvudgatan Avenue

Habib Bourgiba. Å andra sidan den uttrullade taggträden, vägspärrar, sopor på gatan, igenbommade och nedklottrade hus och varningar om att inte röra sig i city på kvällen.

Turismen försvinner

Från att varit ett lagom exotiskt resmål för solsugna européer är det nu otänkbart för många. Turismen i Tunisien gick ner till mindre än hälften mellan 2013 och 2014, åtta miljoner om året blev fyra året efter. Och det var före 2015, året då terrorn gjorde sitt intåg på allvar även i den lilla turistnationen med flera attentat riktade mot både turister och tunisiska medborgare. Oroigheter blossar upp med jämna mellanrum, och sammandrabbningar mellan demonstranter och nationella säkerhetsstyrkor är inte ovanliga. Efter en explosion i centrala Tunis i november 2015 infördes under ett par månader utgångsförbud mellan midnatt och tidig morgon, och inget tyder på att 2016 blir ett lugnare år.

” Turismen i
Tunisien gick
ner till mindre än
hälften mellan
2013 och 2014, åtta
miljoner om året blev
fyra året efter.

»VI MÅSTE VARA STOLTA ÖVER ATT VARA KVINNOR«

Att vara ung kvinna i Tunisien är en ständig kamp, men även om frihets- och jämställdhetsförhoppningarna från revolutionen har mattats av har de inte försvunnit, tycker 25-åriga *Meriam Meckti* och *Asma Ayari*.

FRAMFÖR VARJE person ett cigarettpaket. Vännerna *Meriam Meckti* och *Asma Ayari* sitter vid ett blankt metallbord på kaféet L'Etoile du Nord i centrala Tunis och dricker svart kaffe och kedjeröker. Espressomaskinen dånar bakom dem och röken ligger som en slingrande dimma över den slitet färgglada lokalen som leder in till en alternativ teater. De ses här ofta, de umgås i samma alternativa kretsar där ingen bär slöja, där homosexualitet kan visas öppet till skillnad från i resten av samhället, och där unga kvinnor tar plats. De är feminister och aktivister.

Gjort för män

Att vara ung kvinna i Tunisien i dag är att hoppas och tro på en ljus framtid samtidigt som man hela tiden blir hindrad från sina drömmar. Det är att ständigt finna sig i situationer där man är tvungen att kämpa för sina rättigheter. Bilden de målar upp är varken revolutionsromantisk eller dystopisk, snarare försiktigt hoppfull.

– Tunisien är bättre än många av våra

grannländer att vara kvinna i, som Marocko och Egypten till exempel. Men vi måste fortfarande kämpa för vår plats i det här patriarkala samhället, säger *Meriam Meckti*. Hon jobbar på en organisation som förebygger sexuella trakasserier och hon brinner för många frågor som påverkar kvinnor i dagens Tunis.

Arbetslösheten bland unga är hög, man kan ha gått flera olika utbildningar på avancerad akademisk nivå och ändå inte lyckas få något jobb. Att arbetsmarknaden är så tydligt mansdominerad i de flesta branscher ligger såklart de unga kvinnorna i fatet.

– Det är som att arbete i Tunisien är gjort bara för män! Vi kvinnor måste stå upp och berätta att vi finns här, vi kan också göra det här, vi kan göra det lika bra som männen, säger *Meriam Meckti*.

Förväntansfulla

Revolutionen har satt spår, men inte så mycket som *Meriam* och *Asma* hade hoppats. Då, under

vårvintern 2011 när de gick i demonstrationstågen och skanderade på gatorna under flera dagar i sträck, då trodde de verkligen att en annan tillvaro var möjlig i Tunisien.

Var det läskigt?

– Nej, det var spännande! Vi var unga och brydde oss inte. Jag var mer rädd för att min pappa skulle komma på mig än att jag skulle bli arresterad, haha. Eller okej, det var lite läskigt, men det var coolt samtidigt, vi var så fulla av förväntan, säger Asma Ayari.

– Vi visste att det inte skulle bli lätt, de första dagarna efter att Ben Ali lämnade landet var alla rädda, det fanns ingen säkerhet. Men vi stod enade, vi skyddade och tog hand om varandra och försökte förändra tillsammans, säger Meriam Meckti.

Asma Ayari berättar att månaderna efter revolutionen var alla väldigt hoppfulla och trodde att samhället skulle förändras jättemycket.

– Vi tänkte att Tunisien är ett så bra land och har massor av möjligheter att utvecklas. Men sedan visade det sig att det fanns mycket mer fattigdom och misär här än regimen någonsin hade berättat, säger hon.

Hoppet är kvar

Det var svårare än de trodde att förändra landet, och de är inte fullt så idealistiska som för fem år sedan. Meriam Meckti säger att den starka gemenskaps känslan är borta. Efter valet började

” Vi tänkte att Tunisien är ett så bra land och har massor av möjligheter att utvecklas. Men sedan visade det sig att det fanns mycket mer fattigdom och misär här än regimen någonsin hade berättat, säger hon.

alla prata om partier igen, och om hur de tycker olika.

– Vi pratar inte om Tunisien som ett land, ett folk. Man jobbar för sig själv igen, inte för alla. Men vi är många som fortfarande kämpar för ett bättre samhälle. Vi drömmer om mer frihet och mänskliga rättigheter. Vi vill ha ett samhälle som accepterar alla religioner och alla sexuella läggningar och står upp för kvinnors rättigheter. Vi måste vara stolta över att vara kvinnor, och vi har hoppet kvar.

ÖPPENHETEN ÄR LÅNGT BORTA, MEN FRIHETEN ÄR RUNT HÖRNET

Hemma hos familjen *Ayari* i förorten är nästan allt som förr, men för dottern *Asma Ayari* har världen blivit så mycket större. Redan före revolutionen drogs hon politiskt åt ett annat håll än sina föräldrar, samtidigt är familjen tajt och hon väljer att mörka stora delar av sitt liv.

ASMA AYARI GÅR bredvid taggträden som ligger i stora nystan längs med alla offentliga byggnader i Tunis innerstad. Hon pekar på klotret och skräpet på gatorna.

– Såhär såg det inte ut före revolutionen. Men nu är det ingen som tar ansvar för det, alla säger att det är någon annans jobb.

Ingen är i centrum längre om de inte har ett ärende, säger hon. Folk som jobbar här och kanske en och annan turist. På kvällarna är det ganska tomt. Unga människor hänger i helt andra områden, och om man rör sig i alternativa kretsar som Asma gör är det ofta klubbar och barer som är lite under radarn.

Hon är 25 år, har dubbla examina, ett kvalificerat jobb på en internationell organisation och bor hemma hos sina föräldrar. Asma delar rum med sina två systrar Zeinab och Khaula, som båda är äldre än hon. På många sätt är hon

typisk för människor i sin åldersgrupp i Tunisien i dag. Men Asma särskiljer sig genom att inte längre vara fullt så beroende av sina föräldrar ekonomiskt – det är inte ovanligt att man bor hemma och blir försörjd tills man är över 30.

Fler rättrogna

Asma visar vägen upp för en mosaikklädd trappa till ett kafé med himmelsk utsikt, gömd för den som inte vet vart man ska gå. Supersött tunisiskt kaffe och cigg, någon mer lunch vill hon inte ha.

Hon har jeans och skjorta, glasögon och lockigt, axellångt hår. Mellan blossen berättar hon om en uppväxt som var traditionell, men inte så religiös. Ben Alis regim var inte islamistisk, och alltför religiösa uttryck kunde bestraffas på ett slumpmässigt och godtyckligt sätt. Sedan revolutionen har många tunisier gjort valet att bli allt mer rättrogna. Asmas mamma Dahbia är en

LIVET I TUNIS

jag var tonåring sa jag att antingen går man med på hela paketet eller så säger man att man inte vill. Men jag har insett att det inte tjänar någonting till att konfrontera, så jag har bestämt mig för att leva runt det och säga de lögnar som krävs för att det ska fungera. Min pappa har i princip sagt »Ljug för mig, det är okej, bara du är i säkerhet.«

Gott nog

Hemma hos familjen Ayari i Tunisförorten Ben Arous är bordet uppdukat. Finskuren grönsakssallad med harissa, de trekantiga ägg- och tonfiskfyllda smördegsknyten som kallas brik, lammkött i en mustig sås och gult ris. Tv:n står på med en syrisk såpopera, pappa Hobib slår över till en tunisisk game show. »Är tunisisk tv bra?« frågar vi. »Om man vill sova sätter man på tunisisk tv«, säger han och skrattar. Hobib Ayari har varit anställd i statsförvaltningen under president Ben Alis styre större delen av sitt yrkesliv. Nu är han pensionerad och det är han glad för, sedan revolutionen tror han inte på Tunisien längre. Han pratar inte så mycket om det själv, utan

” Ljug för mig,
det är okej,
bara du är i säkerhet.

av dem. På frågan varför ger Asma ett överraskande svar.

– Satellit-tv! Det sänds jättemånga muslimska program från Egypten nu, och mamma är hemma mycket. Hon började ha slöja efter revolutionen, det har ökat överallt i Tunisien. Alla mina systrar har slöja nu, det är bara jag som inte har det. Mamma tjarar på mig, medan pappa säger att det är ett personligt val som jag får göra själv. Då säger hon »Om du vill göra mig mer bekväm har du slöja, du vill väl att jag ska må bra?«. Det är känslomässig utpressning!

Ingen konfrontation

För Asmas del kommer det inte att bli någon slöja, det är hon helt säker på. Det går emot hennes värderingar, och hon har redan gjort så många eftergifter för att vara sina föräldrar till lags, säger hon.

Eftergifterna verkar främst bestå av att låta bli att berätta vad hon gör när hon inte är hemma, och att inte diskutera känsliga ämnen som politik, homosexualitet eller kvinnors rättigheter.

– Jag konfronterar dem helst inte längre. När

LIVET I TUNIS

vill hellre diskutera fruktträd och tillbyggnader, men Asma berättar senare:

– Pappa var aktiv i partiet, han tyckte att han tillhörde en elit och att vi hade ett bra system. Revolutionen var fel hela tiden enligt honom, han var rädd att han skulle bli attackerad och sa att det inte kommer att fungera. Så nu säger han såklart att det inte är konstigt att det inte blev så bra. »Det är gott nog för det dåliga folk vi är«, brukar han säga.

Asmas engagemang före och under revolutionen försökte han sabotera. När han hörde att hon under sin tid på universitetet hade börjat vara med i det syndikalistiska studentfacket åkte han dit med sin regeringspartibil och ställde sig utanför och tutade och ropade hennes namn.

– Jag tror att han var både irriterad på mig och orolig, för det var farligt, man kunde bli arresterad för att man var med i facket då. Men det var både elakt och helt kontraproduktivt, för om han nu var bekymrad för min säkerhet gjorde han ju mig i stället utsatt för en annan grupp! Jag var tvungen att försvara mig hela tiden och berätta att jag inte alls tyckte som min pappa.

Sexistisk kultur

Hobib visar runt i trädgården. Fruktträden dignar av apelsiner, mandariner och till och med granatäpplen. Familjen har det gott ställt, och när vi står på det platta taket ser vi ut över deras egen olivlund. Alla barnen är vuxna, ändå bor fyra av sju kvar hemma. Flyttar gör man när det

är dags att skaffa egen familj, som de tre äldsta har gjort.

Inifrån hörs upprörda röster. Asma är arg för att hennes yngre bror Soufiene slipper hjälpa till med disken fast han inte har jobbat alls i dag, medan hon måste göra en massa hushållssysslor.

– Vi bråkar varje dag om vem som gör vad, säger hon när hon kommer ut. Min bror är starkare och friskare än jag, han jobbar mindre. Ändå måste jag göra »kvinnliga« sysslor när jag kommer hem från mina två jobb! Han får middagen serverad varje dag. Min äldre bror är feminist och flyttade hemifrån på grund av det. Han är jämställd med sin fru. Pappa och han hade ett stort bråk när han hade förstört sin ring när han diskade. »Diskade! Varför DISKADE du?« Han var jättearg.

Hon säger att hon är uppvuxen i en sexistisk familjekultur, och som feminist är det svårt att acceptera. Pappa bestämmer, och det är väldigt godtyckligt när han tillåter saker. Samtidigt vet han att makten han har över Asma numera är begränsad, hon tjänar sina egna pengar.

– Jag vill inte skada mina föräldrar, jag kan ta mina saker och gå, jag har kapaciteten till det, men jag får så mycket också så jag vill inte lämna dem. Det är inte värt det, min mamma hade blivit deprimerad och jag också.

»VILLKOREN ÄR DÅLIGA – MEN FACKET HJÄLPER OSS«

På ögonsjukhuset är majoriteten av de anställda kvinnor och nästan alla är med i facket. Många har en riktigt tuff situation där de tar ansvar för både ett heltidsjobb och hem och barn utan hjälp från sina makar. Ändå representeras de av män, både i facket och i politiken.

AKUTEN ÄR PROPPFULL. Inte full som ett välbesökt svenskt väntrum, utan full som en tunnelbanevagn i rusningstrafik, eller kanske kön in till en populär nattklubb. Vi är på Hopital Hedi Rais D'Ophthalmologie, ett statligt ögonsjukhus vid Bab Saadoun i Tunis, där gamla män med vitt bandage över ögat trängs med skrikande småbarn i sina föräldrars knän och unga kvinnor i slöja. Alla väntar på att få komma in till någon av de tre läkarna, som tar emot i snitt 60–70 patienter om dagen. Nawfel Rhayem är fackklubbens ordförande på sjukhuset.

– Det är mindre folk än vanligt här i dag, säger han lättamt när han guidar genom trängseln och visar upp undersökningsrum med bristfällig utrustning och flagnande väggfärg.

Dåliga villkor

En sjuksköterska ropar in en ny patient och Nawfel visar in på fackets lilla kontor. Det är inte större än ett rejält badrum och ur de slitna,

bruna stolsdynorna tittar skumgummit fram. Pärmar och papper samsas i överfulla hyllor och på väggen bakom det lilla skrivbordet hänger UGTT:s flagga.

– De viktigaste frågorna vi har att jobba med här är arbetsvillkoren, personalen har alldeles för mycket att göra och det är galet mycket patienter som ni såg. Eftersom utrustningen och resurserna är dåliga får de också ta mycket aggressioner från patienter som inte får adekvat hjälp. Lönen är dålig och övertidsersättningen är alldeles för låg, säger Nawfel Rhayem.

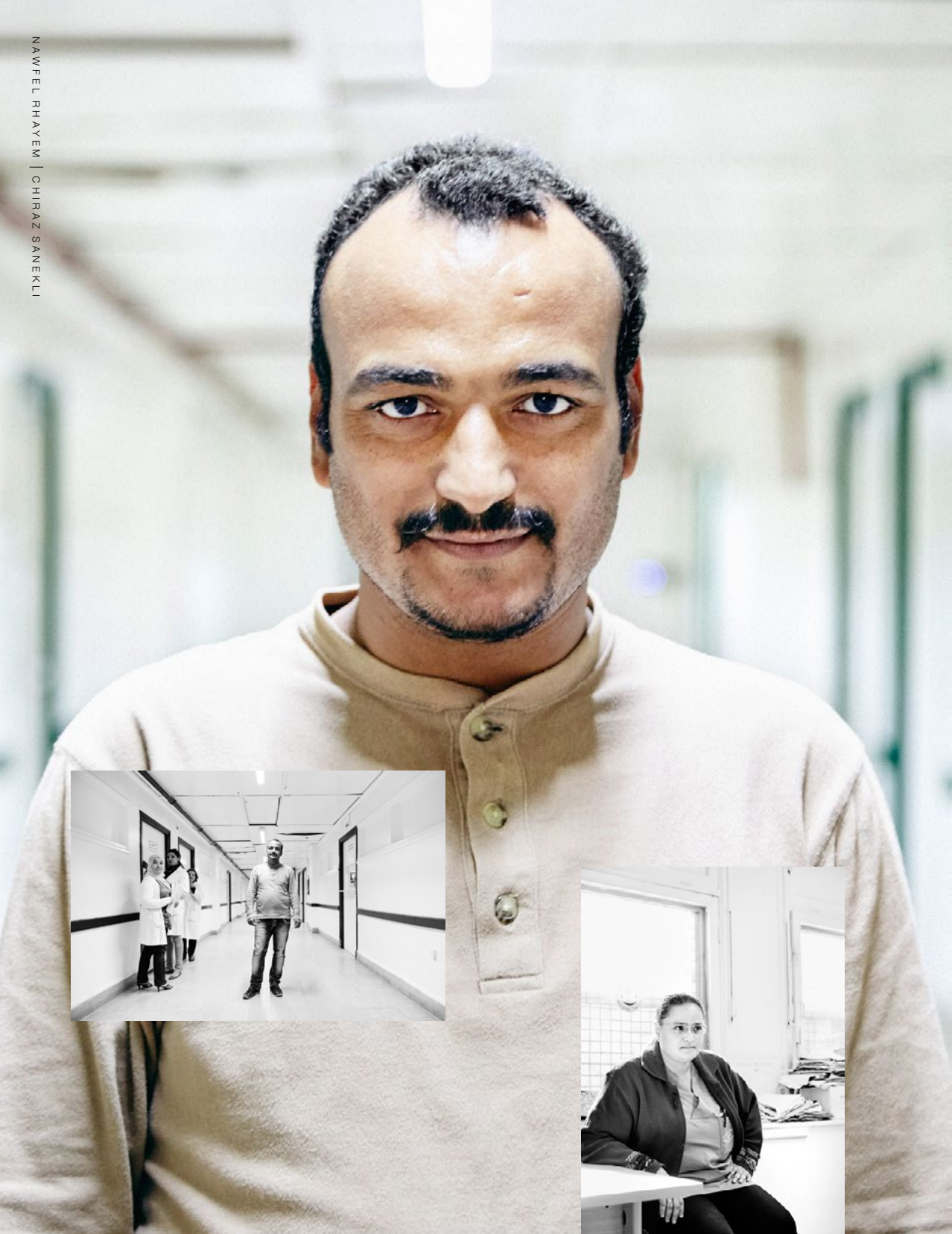
Den lite buttra chefssjuksköterskan Chiraz Sanekli med vinröd kofta över sjukhuskläderna nickar instämmande och säger att det är nödvändigt för sjuksköterskorna att få bättre villkor om de ska klara sitt arbete.

– Hundra procent av dem är med i facket och de litar på oss, säger hon.

Bredvid de två fackanslutna sitter Karmel Ayedi från sjukhusledningen i prydlig kostym,

FACKETS ARBETE

uppenbart mån om att hålla sig väl med facket. För trots alla brister verkar alla vilja ha en god stämning. Han räknar upp sak efter sak som de har ordnat och styrt upp och Nafwel och Chiraz nickar. Jo, visst har det blivit bättre, absolut, ledningen är verkligen tillmötesgående. Som fiket till exempel, javisst, fiket måste ni se! Det har vi ordnat tillsammans!

Facket hjälper

När vi står vid ett skrangligt ståbord utanför det omtalade lilla personalfiket och dricker automatkaffe i pyttiga pappmuggar bekräftas bilden av en stökig arbetsmiljö med många problem. Sonia Manai, Fatima Gailoul och Lotfi Houidi är specialistsjuksköterskor och pratar i munnen på varandra medan de hastigt håller i sig kaffet på rastlösa fötter i vita arbetstofflor. Plastförklädena har de kvar över sina blå sjukhuskläder trots att det är rast, de vet att de måste gå tillbaka till sina pass alldeles strax.

– Jag är medlem i facket för att skydda mina rättigheter när jag jobbar, säger Sonia. Jag blev aktiv för några år sedan när jag fick astma på grund av att jag hade blivit utsatt för kemikalier i arbetet. Facket hjälpte mig så att jag inte själv behöver betala för medicinen, det gör sjukhuset nu.

– Men vi har riktigt dåliga arbetsvillkor. Vi jobbar för två allihop och ledningen gör inget för att motivera oss. Vi har låg lön för hårt arbete, övertid ger inte extra betalt och vi betalar alla transporter även sent på kvällen själva, säger Fatima.

Arbetsvillkoren har inte blivit bättre sedan

revolutionen, säger de. Eller det beror på hur man ser det, det har blivit lite antingen det ena eller det andra.

– Före revolutionen hade vi mycket bättre utrustning på sjukhuset och saker funkade bättre, men nu kan vi säga vad vi tycker utan att riskera att bli arresterade. Vi vill ha båda, säger Sonia.

Själviska män

Kvinnorna berättar att det är svårt och stressigt att vara arbetande mamma i Tunisien för att man förväntas ta hand om både heltidsarbete och hem och barn. Barnomsorg är dyrt och för många är enda alternativet att låta barnen vara med äldre släktingar. Någon jämställdhet i hemmen är det inte tal om.

– Tunisiska män samarbetar inte särskilt mycket. De är själviska! I ditt land kanske du har en timme över att gå och träna eller slappna av, det finns inte för kvinnor här. Men det finns ju sådana män som Lotfi här, som jobbar hårt de också, säger Fatima och klappar sin kollega på axeln.

– Och vi kämpar för att få det bättre! Vi i facket driver saker som att vi måste ha en hiss så att inte alla kvinnor sliter ut sig på tunga lyft. Det kommer att bli bättre för kvinnor i framtiden, säger Sonia.

FAKTA

FACKET I TUNISIEN

- **UNION GÉNÉRALE TUNISIENNE DU TRAVAIL, UGTT**, är Tuniens enda fackliga centralorganisation och är en motsvarighet till svenska LO, TCO och SACO.
- **UGTT BILDADES** 1946 när Tunisien fortfarande var en fransk koloni.
- **ORGANISATIONEN HAR** ungefär 517 000 medlemmar och organiserar en mängd branscher, runt 60 procent av medlemmarna är kvinnor.
- **UGTT HAR EN** unikt stark ställning i samhället och det var ingen slump att organisationen var en viktig kraft under revolutionen och tiden därefter.
- **UGTT SATSAR** mycket på medlemsutbildning och jämställdhet och var drivande i att skapa ett nätverk för kvinnliga fackföreningsaktivister i arabvärlden 2011.
- **2015 TILLEDLADES UGTT** som en av tre organisationer, Nobels fredspris för sitt arbete med att bygga en pluralistisk demokrati i Tunisien efter revolutionen

MÄNNEN MÅSTE MED

Det räcker inte att kvinnorna vill ta större plats i samhället, det gäller också att männen släpper fram dem. Där har tunisiska män mycket att jobba på, menar fackligt aktiva *Mansour Cherni*, som själv försöker leva helt jämställt både i jobbet och privat.

MANSOUR CHERNI ÄR 60 år, tekniker på ett statligt ägt elbolag och facklig koordinator. Han tycker att kvinnokampen är viktig och det berättar han gärna. Han pratar oavbrutet och avbryter de fyra kvinnorna runt bordet hela tiden när han berättar om att kvinnor har samma rättigheter som män. Det är så viktigt att kvinnor får komma fram, säger Mansour högt i munnen på de andra som låter sig bli överröstade. Den självklara platsen han tar sig verkar inte vara något han reflekterar över, däremot ser han att han och andra tunisiska män har en viktig roll i förändringsarbetet.

Du tycker att jämställdhet är viktig, lever du som du lär?

– Ja! Jag och min fru delar på allt ansvar hemma. Vi har uppfostrat barnen tillsammans och nu hjälper vi båda till med barnbarnen. Jag diskar och städar med glädje så att min fru får vila.

Vilka reaktioner får ni på att ni har en jämställd fördelning?

– Vi var väldigt udda förut. Män som kom på besök och såg mig diska sa »Vad håller du

på med? Sätt dig ner!« Men nu har attityderna förändrats mycket mer. Det är inte längre okej att säga »hämta en kvinna då« när det ska göras något i hushållet.

Hur kommer det att bli i framtiden?

– Vi är många som lär våra barn att göra annorlunda än vi själva gjorde, mina söner är mer jämställda med sina fruar. Det tar ju tid, men attityderna förändras till de nya generationerna. Och vi har något att bygga på i det här landet, kampen för jämställdhet har pågått länge och det gör att vi har ett försprång gentemot andra länder i regionen.

Hur jobbar ni i facket med det här?

– Vi kämpar för att nå målet med minst 30 procent kvinnor på alla beslutsfattande nivåer, men det är en bit kvar, nu finns det snarare högst en kvinna i varje kommitté. Men med tanke på att mer än hälften av våra medlemmar är kvinnor är det viktigt att vi fortsätter kämpa för bättre representation.

FACKFÖRBUNDET ST

ST Box 5308, 102 47 Stockholm

BESÖK Sturegatan 15

TELEFON 0771-555 444

FAX 08-24 29 24

DIREKT 020-578 578

E-POST st@st.org

WEBBPLATS www.st.org

